

Az alsósági evangélikus gyülekezet múltja

A Sághegy tövében elterülő Ság községben a reformáció hatása már 1538-ban érződött, amikor Wittenbergből ideköltözött német családok elvetették az új tanítás magját. 1626-tól már él a gyülekezetről beszélhetünk. Ez időtől 1674-ig hat lelkészről és három tanítójáról van írásos megemlékezés. Gyakorlatilag az egész község a reformáció híve lett. A megújult gyülekezetnek első feladata az iskola létesítése volt, hogy már az ifjúságot a tiszta evangéliumon alapuló hitre, valamint hazaszeretetre oktassa és nevelje. Ebben az időszakban tanítói voltak: Szakonyi István, Cziráki Márton és Horváth István.

A virágzó gyülekezetnek a jelenlegi római katolikus templom helyén állott a temploma, mellette a lelkészlak és az iskola.

1674-ben Zábrák János lelkészt beidéztek a pozsonyi vésztörvényszék elé, de a gyülekezet sokáig ellenállt az ellenreformáció viharának. A gyászévztizedet követően 1681-es soproni országgyűlés eredményei átmeneti enyhülést jelentettek. Az alsósági hívek Izsákfával (akkori nevén: Izsákfalvával) egyesülve szervezték újjá a gyülekezetet. 1732-ben azonban királyi rendelet alapján elvették a gyülekezetnek minden ingatlanát és a gyülekezetet a katolikus plébánia felügyelete alá rendelték. A gyülekezetnek a katolikus plébánost, kántort és tanítót kellett fizetnie. (A bencés apátság történetírója szerint ekkor még kb. 1000 evangélikus élt Alsóságon.) A hatvanévi gyászos idő után a Türelmi Rendelet (1781) felszabadította a járom alól a gyülekezetet. Így 1791-ben az erdősen megfogyatkozott hívek a földesúrtól telket kértek az iskola építésére. (A korabeli feljegyzések ezt az eseményt a gyülekezet újjáéledésének napjaként említik meg.) A telket a disznólegel mellett jelölték ki részükre, amelyen még ebben az évben megépítették az iskolát és tanítólakást - vályogfallal, nádtetivel. Az iskolát akkor imateremnek is használták. Még ebben az évben harangot is vettek, melyet az iskola előtt falábra helyeztek el. A haranglábát később kő építménnyel váltották fel. (A templom utcáját az idősebbek még azóta is Harangláb utca néven emlegetik.) Ugyanezen évben már tanítót is választottak Kovács András személyében, így újra megindulhatott az oktatás a gyülekezet saját iskolájában. Becslések szerint az iskola megépítésekor a gyermekek létszáma 30-40 fő volt. Ezzel együtt a gyülekezet lélekszáma is gyarapodott. A Helytartó Tanács összeírása szerint 1838-ban 649 fő, 1867-ben pedig már 855 fő lett.

Ezen időszak alatt a következő tanítók szolgáltak a gyülekezetben 1791-1880-ig: Kovács Sándor, Fodor István, Rácz József, Héma János, Sas József és Koczor Márton. Időközben a gyermekek létszáma 140 főre emelkedett és ehhez az egy tanító kevés volt. Ezért a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, valamint a püspökség is sürgette a gyülekezetet az iskola bővítésére. Ennek alapján 1869-ben a gyülekezet határozott az iskola bővítéséről. Először új tanítólakást építettek, és hozzá megfelelő melléképületeket, majd 1886-ban két új tantermet, valamint egy második tanítólakást, de már ezen épületeket téglafallal és cseréptetivel. Az építkezések fő irányítója ez időben Berecz József tanító volt, aki 1880-ban ment nyugdíjba 34 évi szolgálat után. A gyülekezet hálás köszönetét fejezte ki a hátrébbi szolgálataért. Isten áldását kérte további életére. A gyülekezetnek küldött gyászjelentés alapján tudjuk: 1894-ben halt meg, és "Kis-Somlón" temették el.

Berecz József tanító halálának évében az iskolának 195 alsósági és 11 izsákfai tanulója volt, összesen

206 f . Az 1869 és 1880 közötti időben az alábbi másodtanítók szolgáltak a gyülekezetben: Zongor Márton, Horváth Lajos, Cser Lajos, Potyondi Zsigmond, Mátis István, Hettlinger Gusztáv. Ők általában rövid ideig voltak itt, és a feljegyzések szerint jobbra Kemenesalja más gyülekezeteibe mentek el szolgálatra. Joós Géza másodtanítót 1914-ben, az I. világháború idején, behívták katonának, és hosszú fogság után, csak 1920-ban jött haza. Ezen idő szakban Koczor Márton egyedül tanított az iskolában. Köszönetül a gyülekezet a másodtanítói fizetés felét pótfizetesként ítélte meg a részére. Amikor 45 éves hűségese szolgálat után nyugdíjba ment, a gyülekezet hálás szívvel, ünnepélyesen búcsúztatta el. Sírja még megtalálható temetőnkben.

(Néhány évvel ezelőtt, halála évfordulóján, sírját rendbe tettük és Halottak napján megemlékeztünk róla.)

Az idősebb korosztály közül még többen emlékeznek igazságos és szigorú fegyelemtartására, valamint evangélikus egyházához való hűségére. A nyugdíjazás folytán megüresedett kántor-tanítói állást meghirdette a gyülekezet a Tanítók országos lapjában. Ezen hirdetésre tizenhatan jelentkeztek, akik közül hat személyt hallgattak meg. Az 1925. november 25-én tartott választási közgyűlésre Szakály Dezső akkori és Búzás Imre tényező tanítót hívták meg. A titkos szavazással tartott választáson Szakály Dezső főlényes, 55 szavazat-többséggel lett a gyülekezet új kántor-tanítója.

(Akkor a kántor-tanítót úgy választották, hogy ő volt egyúttal a gyülekezet jegyzője is.)

A jó szervező-készséggel, széleskörű ismeretekkel, valamint költői tehetséggel is megáldott kántor-tanító nemcsak az evangélikus gyülekezetben, hanem a község életében is pezsgő életet indított el. Színdarabok rendezésében is munkálkodott; ő volt az alsósági levente egyesület parancsnoka, és munkája eredménye abban is megmutatkozott, hogy az évente tartott járási versenyeken az alsósági leventék kimagasló eredményeket értek el. Meg kell említeni azt is, hogy az I. világháború utáni gyászos trianoni béke emlékére a Sághegyen felállított emlékkereszt ünnepélyén az ő általa írott "Nem, nem, soha!" című verset az alsósági nékből és férfiakból szervezett - díszmagyarba öltözött - szavalókórus mondta el az egybegyűlt ünnepi közönség nagy tetszésére 1935-ben.

Szakály Dezső munkásságával új korszak kezdődött az alsósági evangélikusság történelmében. Lendületes szolgálatát az akkori másodtanító, Joós Géza segítette, aki azonban 1931 nyarán meghalt. A gyülekezet vezetősége úgy határozott, hogy a megüresedett másod-tanítói állást nem a tanítóval kell betölteni, aki a gyülekezet leányifjúságát a ház körüli feladatokra, valamint kézimunkára tudja oktatni. A Tanügyi Közlönyben megjelent hirdetésre 52 jelentkező adta be pályázatát. A választás sok bonyodalommal járt, mert az egyházmegye esperesének is voltak jelöltjei, valamint a gyülekezet tagjainak a véleménye is különböző volt. Így két szavazás is eredménytelen lett. A vélemények egyeztetése során megállapodtak abban, hogy az árván maradt tanítónő, Haitl Ilonát kell megválasztani. Igaz, ebbe az esperes nem akart beleegyezni, de végül megbékélt a gondolattal, miután a gyülekezet kitartható választása mellett.

A választás helyességét a gyakorlat igazolta. Haitl Ilona igen jól képzett, szelídlelkű, kötelességtudó munkájával új színt varázsolt úgy a leányifjúság, mint a Négyelet munkájába. Pár évi ittléte után, az akkor fiatal kántortanítónak is megtetszett személye és munkája. Hamarosan összeházasodtak, amely a gyülekezetnek is öröme és hasznára vált. Mint házaspár, nagy szorgalommal kapcsolódtak be nemcsak a gyülekezet, hanem az egész község vérkeringésébe, és segítették a közösségi élet kibontakozását. Családjuk elszéledt a faluból, de ők mindketten itt leltek nyughelyet a régi temetőnkben.

Habár az iskola a gyülekezet gondozásában már ködött, a tanítók díjazásának nagy részét az állam biztosította. Viselte az állam az iskola fenntartási költségeinek egy részét is, valamint hozzájárult a

szükséges b vitésekhez is. Az id közben kihelyezett, majd megválasztott Balázs Béla lelkész - egyben mint iskolaszéki elnök - sokat tett az iskola eredményes m ködéésért. A négy tanteremre nagyobbított iskolában az 1900-as évek elejét l az államosításig (1948) átlag 150-170 gyermeket az 1-6. osztályban három tanító oktatott. Az 1-2. osztályt Szakály Dezs né (Haitl Ilona), a 3-4. osztályt Nagy István, az 5-6. osztályt Szakály Dezs igazgató tanító. Szakály Dezs a kántori teend ket az államosítás után is végezte, 1950-ben azonban - rajta kívül álló okok miatt - meg kellett válnia tanítói munkájától. Nagy István 19 évig volt a gyülekezet tanítója. Temetésén a gyülekezet számos tagja vett részt 1975-ben.

Az iskolák államosítási hulláma felkavarta a kedélyeket Alsóságon is. A presbitérium egyik határozata így foglal állást a kérdéssel kapcsolatban: "Egyházközségünk évszázadokon át fenntartott iskolájáról nem mond le, azt önként oda nem adja, iskola-fenntartási jogát fel nem adja, iskoláját megtartja. Ha elveszik iskolánkat, megalázzuk magunkat Istennek hatalmas keze alatt és imádkozva kérjük, ítéletét változtassa kegyelemre, amikor méltónak talál rá bennünket, adja vissza iskolánkat." Az 1948. évi XXXIII. t.c. rendelkezése azonban fellebbezhetetlen volt. állami tulajdonba került az iskola, a kántori lakás, a kert és a kántortanítói föld fele. A gyülekezet tanítóit: Szakály Dezs kántortanítót, Szakály Dezs né sz. Haitl Ilona tanítón t és Nagy István tanítót állami tanítónak nevezték ki. Akkor úgy t nt, végérvényesen elveszett az evangélikus iskola.

Gyülekezetünk iskolája egészen a 80-as évek végéig a község alsó iskolájaként m ködött - a fels iskola b vitéségig. Ekkor az alsó tagozat is a volt római katolikus iskolába költözött. Ekkor lett egységes intézmény a Berzsényi Lénárd általános Iskola. Napjainkban is ide járnak tanulni az alsósági gyerekek.

Az 1991. évi XXXII. törvény új reményeket ébresztett a gyülekezetben iskolája visszaszerzése tekintetében. Az egyházi ingatlanok visszaigénylése sorában gyülekezetünk is benyújtotta kérvényét. Az akkori lelkész - Horváthné Pecznyík Ilona - Celldömölk Város önkormányzatához intézett kérésére határozat született, melynek értelmében az egyház a volt tanítói lakások egy részét ingyenes használatra megkapta, hogy abban gyülekezeti termet alakítson ki. Ez meg is történt a lelkész mindent megmozgató szervezése és a hívek buzgó munkája eredményeként. 1995-ben birtokba vettük Szakály Dezs hajdani irodáját, amelyet a presbiterek alakítottak át lelkészi hivatalá. Ugyanezen esztend november 23-án megállapodás született az önkormányzat és az Egyházközség között az egész ingatlan átadásáról-átvételér l. Ennek tényleges megvalósulása még várat magára. Reménységünk szerint az egyházi ingatlanok ügyének kormányzint rendezésével ez a probléma is megoldódik.

Az Alsósági Evangélikus Egyházközség tudatában van annak, hogy iskoláját az egykori rend szerint már sosem állíthatja vissza, de bízik abban, hogy a visszakapott épületet ifjúsági táboroztatás, egyházmegyei vagy területi szint egyházzenei képzés céljára fel tudja használni, és ezzel is Isten dics ségét tudja szolgálni.

Az alsósági evangélikus gyülekezet templomának története

Az Alsósági Gyülekezet történetét akkor lehet igazán figyelemmel követni, ha az iskola és a templom sorsát párhuzamosan vizsgáljuk, hiszen az iskola épülete egyes korokban imateremként is szolgált, a tanítók munkája pedig er sítette a gyülekezet összetartását és templomhoz való h ségét.

A gyülekezet első temploma a minden bizonnyal román kori alapokra épült mai római katolikus templom volt. Ennek oka az, hogy a reformáció tanainak 16. századi beáramlása egyszerre evangélikussá tette Alsóság népét, így temploma is ezt a közösséget szolgálta. A nevezetes Károly-féle rendelet után a hívek templom nélkül maradtak, illetve az akkor létszámban lényegesen szerényebb (mintegy 300 főt számláló) nemesdömölki artikuláris helyre voltak kénytelenek ellátogatni. Kezdetben sátrakban tartották ott az istentiszteleteket. A dömölki templom 1744-ben épült meg, melynek déli kapuját ma is Sági-kapunak nevezik, mivel azon vonult be vasárnaponként az alsósági buzgó evangélikusok népes serege.

Az ellenreformáció mintegy 150 évig tartó, és meg-megújuló dühös támadásainak eredményeként a gyülekezet számbelileg megfogyatkozva ugyan, de lélekben töretlenül vészelt át a megpróbáltatások időszakát. Amint lehetett, istentiszteleteiket az időközben megépülő iskolában tartották meg a nemesdömölki lelkészek szolgálatával. Az 1800-as években hozott törvények pedig már lehetővé tették, hogy a reformált egyházak hívei is szabadabban gyakorolhassák hitéletüket. Így az alsósági evangélikusok is megelevenedtek. A század közepe táján már igény jelentkezett a templomépítésre. Adakozás, gyűjtés indult el. 1862 januárjában elhatározták, hogy megépítik a templomot. A hívek áldozatkész buzgóságát jelzi, hogy még abban az évben megvalósították tervüket. A templomépítés előkészítését és lebonyolítását a gyülekezet akkori tanítója - Berecz József - a dömölki lelkészekkel együttműködve irányította. Gerschey Sámuel sárvári építésmestert megbízták a tervek elkészítésével. Követ vásároltak Miskén, meszet vettek Rendeken. Az alapkövet április 23-án tették le. Ebben helyezték el az alapító okiratot, valamint egy ezüst húszast és egy negyed ezüst forintost. Az építési anyagot a szomszédos községekből hozták össze más gyülekezetek buzgó híveinek segítségével (Inta, Sitke, Hetye, Konota). A jánosházi uraság is adományozott téglát. A homlokzatba épített faragott kő táblát Sopronból hozta Zsámboki János. A nyár végéig elkészültek a munka jelentős részével. A toronyra augusztus 3-án tették fel a keresztet. Szüret elején újra gyűjteni kellett Kemenesalja községeiben. Így tudták elvégezni még a tél beállta előtt a külső vakolást. Karácsonyra már a templompadok is elkészültek. Az új esztendőben már csak belső munkálatokra volt szükség. A templomot 1863. január 25-én Tóth János esperes szentelte fel.

Az akkori nemesdömölki lelkész és tanító (Edvi Illés Pál és Berecz József) látta el a szolgálatokat a templomépítés idején. A lelkesedés a munka befejeztével sem hagyott alább. A következő években új harangot önttettek Sopronban Seltenhofer Frigyesnél. Ekkor készült az azóta is használatban lévő ezüst kehely Haupt Jakab soproni rézműves keze által. A régi, megrepedt harang helyett újat készíttettek. Nemsokára harmóniumot vettek. 1882-ben a tetőt kellett újra építeni, 1895-ben a templomot tatarozták.

Az önálló anyagyülekezet megszervezése

Az 1900-as évek első harmadára az alsósági gyülekezet lélekszáma oly mértékben megnövekedett, hogy igényt jelentett be arra, hogy újból önálló anyaegyházközségként tartsák nyilván. Gyurátz Ferenc püspök egyházlátogatása alkalmával ezt írta Koczor Márton: "Ebből látható, hogy a gyülekezetben a hitbuzgóság nemcsak, hogy nem csökkent, hanem atyáinkhoz méltóan a szívekben lobog ma is, mely tette készíti bármikor. ... Alapos tehát a remény, hogy a hitbuzgó és áldozatkész gyülekezet tovább is virulni fog..." Ennek látható jele volt az ifjúság egyesületbe tömörülése, valamint a N. egyesület

megalakulása 1905-ben, amelynek sok mindent köszönhetnek az alsóságiak. Már a következő évben keresztel kutat szereztek be. 1907-ben tatarozni kellett a templomot. Két évvel később, 1909-ben a nemesdömölkiek a gyülekezetnek adományozták templomuk eredeti oltárképét. A N egylet hozatta rendbe a kép keretét. Szintén az aktivitásukat jelzi, hogy emléktáblát helyeztek el a templom bejáratánál az I. világháború 42 hős halottjának. A háborúban elvitték a kisebbik harangot. Helyette a gyülekezet újat önttetett.

1931-ben az akkori filia elhatározta, hogy különválik a nemesdömölki egyházközségtől, és anyagyülekezetté szerveződik. önállósulási szándékához az egyházkerület püspöke hozzájárulását adta azzal a feltétellel, hogy - mint leendő anyagyülekezet - a kisköcski filia, valamint az izsákfai és kemeneskápolnai fiókgyülekezetek gondozását is elvállalja. Továbbá kikötés volt, hogy a gyülekezetnek az önállósulást öt éven belül, legkésőbb 1936. december 31-ig meg kell valósítania.

Az önállósulás előkészítésére Kapi Béla püspök Balázs Béla helyettes lelkészt küldte ki, akit Molitórisz János esperes 1931. november 8-án tartott közgyűlésen mutatott be a gyülekezetnek.

Mint fiatal lelkész bölcs és elrelatív gondolkodással kezdett hozzá munkájához. Első feladatuként az alaposan megviselt állapotban lévő templom felújítását, valamint egy orgona beszerzését javasolta a gyülekezetnek. A várható jelentős kiadások fedezésére külön gyűjtést hirdetett meg. Ennek eredményeképpen 1932-ben a hívek áldozatkészségének bizonyoságaként 3.718,- Pengyűjtés össze. Ezt a hozzáállást látva árajánlatot kért a templom javítására, valamint az orgona beszerzési levelezését megkezdte. Ezzel egy időben a presbitérium küldöttséget jelölt ki, akik elmentek Ostffyasszonyfára, hogy Dr. Ostffy Lajos nyugalmazott főispánt felkérjék a gyülekezeti felügyelő tisztré, aki ezt elfogadta. Ugyancsak küldöttség ment Dr. Hethéssy Jenő köcski földbirtokoshoz a felügyelő-helyettesi tisztség ügyében. Ezen előkészületek után, 1932. szeptember 25-én ünnepélyes istentisztelet keretében iktatták be a gyülekezet felügyelőjét, valamint másodfelügyelőjét.

A szervezetileg is megerősödött egyházközség nagy lendülettel végezte a tatarozási munkákat: először a templomkertet rendezték el, majd azt bekerítették. Ezután a toronysüveget javították ki, új vaskeresztet helyeztek el a tetejére. új bejáratot építettek, az ablakokat kicserélték, a karzatot megnagyobbították, a padokat és az oltárt lefestették. 1935 adventjén adták át újra a templomot Isten szolgálatára.

A következő évben a három részben álló lakóépületet alakították át a kántortanító és a lelkész részére. Ekkor készült el a pince és a bejárat előtti szép terasz, amely Nagy Ferenc ácsmester és fiai munkáját dicséri.

A megszüpült templom és lakás méltóképpen várta a nagy pillanatot, amikor a gyülekezet közgyűlése 1936. július 26-án egyhangú lelkesedéssel kimondta a határozatot: visszaállítja a mintegy 200 évvel ezelőtt megszünt önállóságát és anyagyülekezetté alakul. Hamarosan lezajlott a lelkészválasztás is. Balázs Béla beiktatása október 25-én történt meg. A gyülekezet teljes jogú lelkésze a már korábban eltervezett munkákat folytatta tovább. Régi álmat valósított meg azzal, hogy sok érdeklődés után a pécsi Angster céget megbízta az orgona elkészítésével. A terveket Gárdonyi Zoltán - a soproni tanítóképző intézet tanára - készítette elő. A 10 regiszteres hangszer 1937. augusztus 1-jén szólalt meg először.

A N egylet és a Leányegylet az elkövetkező évtizedben is szorgalmas munkával ékesítette a templomot. Lila, fekete, majd zöld oltárteríték készített a megfelelő kiegészítéssel együtt. "Az oltár a templom szíve. Ezért ékesítjük gondoskodó szeretettel" - írta visszaemlékezéseiben Balázs Béla lelkész.

A próbatétel ideje

A II. világháború kitörése nagy megrázkódtatást jelentett az alsósági gyülekezetnek, különösen akkor, amikor a harcok hazánk területét elérték. A N egylet a katonai szolgálatra behívott gyülekezeti tagoknak el fizette a Harangszót, a Leányegylet imakönyveket küldött nekik. A lelkész levélben kereste fel ket, a sebesülteket meglátogatta, a h si halottakról az istentiszteleteken megemlékezett. Rohamosan hanyatlott a templomba járás, akadozott az iskolai oktatás. A visszavonuló magyar hadseregcsoport az iskola egy részét katonai raktár céljára igénybe vette. Kés bb szovjet katonákat szállásoltak el az iskolába és a gyülekezeti lakásokba. Maga a lelkész is közvetlen veszélynek volt kitéve. A szomszédban lakó presbiterek lélekjelenlétének köszönhet , hogy id ben el tudott menekülni a helyszínr l. Ebben az id ben sok könyv és irat megsemmisült. A zavaros id kben az istentiszteleteket sem lehetett megtartani.

A front elvonulása után igyekeztek helyreállítani a károkat. Ebben a munkában aktívan részt vett a N egylet és az Ifjúsági Egyesület is. Sokkal nehezebb feladat hárult azonban a lelkészre, akinek az új rendszer által okozott lelki károkat kellett orvosolnia. A tanítóknak ugyanis megtiltották a vallásoktatást, a lelkész is csak meghatározott helyen és id ben tarthatott hittan órákat. A beíratott gyerekek lebeszélése az iskolaigazgatók feladata lett. Ennek ellenére a gyerekek - egy-két kivétellel - tovább jártak hitoktatásra.

Az államosítás áldozata lett Szakály Dezs , aki még néhány évig kántorként szolgált a gyülekezetben, de végül lemondott állásáról. Helyette Csajbók Elemérné tanítón ült az orgonához, de hamarosan is állami alkalmazásba került. 1952 végén Bernát Erzsébet volt diakonisszát hívták meg kántornak, aki akkor a dömölki gyülekezet missziói munkatársa volt. A közös szolgálat összekapcsolta a lelkészt és a kántort. Egy évvel kés bb Pécssett házasságot kötöttek.

Az 50-es években is sok munka várt a gyülekezetre. A megrepedt nagyobbik harangot újra öntették, 1955-ben az orgonához elektromos fűjtató motort szereltettek. 1957-ben nagyszabású tatarozás indult meg. A gyülekezeti tagok áldozatkészsége nemcsak az adakozásban mutatkozott meg, hanem abban is, hogy önkéntes segédmunkával járultak hozzá a munkák mihamarabbi elvégzéséhez. A gondnok mellé négy f s építési bizottságot jelöltek ki. A munkában Varga István budapesti k m ves, Búza József ács, Vendler Lajos bádogos Celldömölkr l, valamint az alsósági Antal József asztalos és ágoston Kálmán tet fed vett részt.

A gyülekezet akkori gondnoka, Somogyi Zoltán merész cselekedetre szánta el magát. Megkereste a sági születés Nagy Józsefné sz. Szarka Jolán könny ipari minisztert, hogy közbenjárásával az elvégzend munkához állami segítséget kérjen. Próbálkozása sikerrel járt, mert az állami Egyházügyi Hivatal 30.000,- Ft rendkívüli államsegélyt juttatott utólagos elszámolásra. Ráadásul ismeretlen háttérintézkedések révén a tet zethoz szükséges faanyagot térítésmentesen kapta meg a gyülekezet. Így nemcsak a tet fedés történet meg Eternit m palával, hanem a fennmaradó összegb l a drótkerítést is új betonkerítéssel tudták kicserélni. A hatalmas kiadások miatt a gyülekezet pénztára teljesen kiürült, mindössze 1 Ft és 5 fillér maradt a kasszában. A következ években azonban az egyházközség anyagilag újra meger sődött. Ez egyrészt azzal is magyarázható, hogy a beszolgáltatások miatt a természetbeni adományok helyett bevezették a készpénzes járulékot, amelyet önkéntes pénzbeszed k gy jtöttek össze és fizettek be a pénztárosnak.

A százéves templom megújuló szolgálata

1962. decemberében a 100 éves templomot ünnepelte a gyülekezet. Az ünnepi szolgálatot Tekus Ottó

esperes végezte. Balázs Béla lelkész megemlékezett az egyházközség több évszázados múltjáról. Utalt az öök hitbuzgóságára és önzetlen áldozatvállalására. Célja mégis inkább az volt, hogy kora evangélikusságát szólítsa meg, buzdítsa és lelkesítse a keresztyén életre, Krisztus iránti h ségre. "A jubiláris ünnep nemcsak a múltat, hanem a jelent is kutatja. Megkérdezi t lünk, hogy miként használjuk fel és mivé tesszük életünkben ezt a templomot. Megbecsüljük-e, használjuk-e mindazt, amit drága ajándéku ebben a templomban ad nekünk Isten? A templomépít el dök példája formálja ki a ma él gyülekezetet templom hoz szívvel-lélekkal ragaszkodó gyülekezetté, amelynek tagjai a zoltáríróval vallják: "Uram, szeretem a Te házában való lakozást és a Te dics séged hajlékának helyét."

Az aggódó mondatokból már kit nik, Balázs Béla lelkész látta a gyülekezetben a csüggedés jeleit. A politikai helyzet miatt egyre többen tartották távol magukat a templomtól, az egyháztól. Koczor Lajos felügyel 1967-ben lemondott. Szabó Lajos esperes hivatalvizsgálata során kiderült, hogy a gyülekezet nem tett eleget a híványban meghatározott díjazás követelményeinek. A lelki eltávolodás a gyülekezet anyagi helyzetére is súlyos hatással volt. A Lutheránus Világszövetség segélyével azonban sikerült beköttetni a vezetékes vizet a lelkészi, valamint iskolaigazgatói lakásba. A téli templomlátogatottság fokozása érdekében a vezet ség a f tés megoldásáról döntött. Az elektromos padf tés beépítésében a gyülekezet tagjai jelent s segítséget tudtak adni. 1968. decemberében használatba is vették a rendszert, amely a várt hatást nem érte el, ugyanakkor igen nagy volt a fogyasztása.

1969. augusztus 26-án Balázs Béla lelkész bejelentette, hogy korára való tekintettel nyugdíjaztatását kérte. Együttal a presbitériumnak bemutatta Fehér Károly csöglei lelkészt, akit a püspök a gyülekezet gondozásával megbízott. Az elköszön lelkész búcsúszavaival még bejelentette, hogy elkészült a harangok elektromos hűzőszerkezete. A gyülekezet tagjainak nevében Somogyi Jen f gondnok köszönt el a távozó lelkészt l. Megköszönte közel 40 éves h séges, odaadó szolgálatát. Isten megsegít kegyelmét kérte nyugdíjas éveire, hogy azokat szeret családjá körében, jó egészségben, békességben, hosszú ideig élvezhesse.

Balázs Béla - családjával együtt - felesége szül városába, Pécsre költözött, ahol bekapcsolódott a gyülekezet életébe, és örömmel végezte a reá bízott szolgálatokat. Hosszú, tartalmas életet ajándékozott neki az úR. Temetésén - 1992. január 8-án - az alsósági gyülekezet 36 tagja kísért el utolsó földi útjára a 71. zoltár 9. versével: "Ne vess meg engem, URam, az én vénségemnek idején; mikor elfogy az er m, ne hagyj el engem!"

Az új lelkész megválasztásáig a szolgálatokat Fehér Károly csöglei, Garam Zoltán bobai, Józsa Márton dömölki lelkész, Kovács Etelka marcalgergyei, Solymár Gábor dömölki és Weltler Sándor k szegi segédlelkész végezte. Az 1970. január 4-én tartott közgy lés egyhangúan Fehér Károlyt választotta meg a gyülekezet lelkészéül. Az újonnan beiktatott lelkipásztor a sok elhalálozás és lemondás miatt megfogyatkozott presbitérium fiatalabb tagokkal való kiegészítését tartotta els feladatának. Mivel a templom állapota kielégít volt, javasolta a lelkészlakás korszer sítését. Az szolgálat idejére tehet a fürd szoba csempézése, elektromos vízmelegít felszerelése, a lakószobák és az iroda parkettázása. Az irodahelyiségbe a gyülekezet olajkályhát vásárolt, a konyha és az egyik szoba közé cserépkályhát építtetett. A fiáák gondozásának el segítésére segédmotoros kerékpárt vásárolt.

A gyülekezet vezet sége a hívek egyházfenntartásának nyilvántartására kimutatást készített. Ennek alapján határozatot hozott a fizetend járuléék összegére vonatkozóan is. önálló keresettel rendelkezők részére évi 100,- Ft, nyugdíjasok részére 80,- Ft egyházfenntartói járulékot írt el . Ennek begy jtését önkéntes pénzbeszed k végzik azóta is körzetek szerint. Ilyen látogatások alkalmával azok is megismerhetik a gyülekezet gondjait, akik csak ritkán, vagy egyáltalán nem fordulnak meg a templomban.

1975-re az 1926-ban felújított lelkészlakás külső vakolata erősen megromlott, így szükségessé vált annak javítása. A gyülekezet tagjai jelentős társadalmi munkát végeztek. Somogyi Miklós presbiter az erősen megromlódott deszka-kaput vaskapura cserélte. A lelkész 1979-ben Trabant gépkocsit vásárolt, amelynek megóvására a parókia udvarán garázs épült - többnyire társadalmi munkában. Ugyancsak ebben az évben vált szükségessé a toronysisak újrafestése.

Somogyi Jenő főgondnok és Csajbók István számvevő széki elnök is ugyanebben az esztendőben hunyt el. Ekkor került sor a tisztújításra, amelynek kapcsán a presbitérium 11 taggal egészült ki. A gyülekezet felügyelői tisztjét, amely Koczor Lajos 1967-ben történt elhunytá óta betöltetlen volt, Józsa Ernő vállalta. Gondnoknak Molnár Lajost, jegyzőnek Moór Jenőt, számvevő széki elnöknek Hanzsér Ferencet, tagoknak Nagy Imrét, Somogyi Dezsőt és Molnár Lajost választották meg.

A templom oltárképe, amely valószínűleg a 18. század közepén készülhetett, az évszázadok során nagyon besötétedett. A restaurálás költségeinek fedezetét Mátis József presbiter és felesége ajánlotta fel adományként. Az elvégzett munka - sajnos - nem járt látványos eredménnyel.

Az 1980-as évtől kezdve különösen sokat költött a gyülekezet a lelkészlakásra. Berendezte az irodát is új bútorokkal. Időközben megromlódott a templom külső festése, több helyen leomlott a vakolat is. Ezért a legsürgősebb teendő ismét a templomrenoválás lett. Ennek a munkának az elvégzése azonban már nem Fehér Károlyra várt, mivel őt a Vasi Egyházmegye esperesének megválasztották, és szolgálatát a továbbiakban a szombathelyi gyülekezetben végezte.

Fehér Károly lelkész alsósági munkásságának 10 éve a mai napig elevenen él a gyülekezet tagjainak szívében. Közvetlen hangja, testvéri magatartása, rokonszenves családi élete sokaknak adott útmutatást, támaszt, vigasztalást és békességet. Feleségével együtt szüntelenül lelkipásztorolta a híveket. Benne élt a falu közösségében, átélte örömeiket, bánatukat. Szolgálatát az egyházközség történelmének fontos fejezete. Az egyházmegye espereseként munkaterülete kiszélesedett az egész megyére, majd mandátuma lejáratát után figyelme elsősorban a szombathelyiek felé fordult, bár Alsóságra mindig szívesen emlékezett. 1996 óta feleségével együtt nyugdíjasként él Székesfehérváron.

A megürült lelkészi állást 1981-ben Dr. Ottlyk Ernő püspök egy frissen végzett teológusra, Peczníky Ilonára bízta, akit két év múlva a gyülekezet parókus lelkészének hívta meg. A hagyományos gondolkodású gyülekezet elítélteivel dacolva kezdte meg mozgalmas szolgálatát. Távolról érkezve, más tradíciókban gyökerezve mégis igyekezett minél hamarabb beilleszkedni a gyülekezetbe. Ennek látványos bizonyítéka a precíz egyházfenntartói névsor összeállítása, az ifjúság összegyűjtése és pásztorolása, énekkar szervezése, evangélikációs alkalmak, bibliaórák kezdeményezése a gyülekezetben. Alsósággal való szoros összefonódását jelzi, hogy a gyülekezet egyik tagjával, Horváth Gyulával kötött házasságot 1984-ben.

Szolgálatát jelentős részét teszi ki a templomrenoválás lebonyolítása. A presbitérium határozata után gyűjtés indult a gyülekezetben. Az elre kalkulált beruházás költségeit egyenlő arányban elosztva minden gyülekezeti tagtól a pénzbeszédük gyűjtötték össze. Jelentős adományokkal támogatták az építkezést azok a nem Ságón élő testvérek is, akik szívesen áldoztak ifjúkoruk templomára. A fejenkénti 600,- Ft-ból a fedezet nagy része rendelkezésre állt, így elkezdhetett a külső tatarozás.

Csiszár Tibor magántervező tervei alapján Krajcsics Rezső és Rokob Tibor kőműves, Vravuska Gyula asztalos, Mesterházy Attila építési technikus, valamint Paluska József elnök és GMK csoportja végezte el a munkát. Ágoston Kálmán tetőfedő javította ki a palaborítás hibáit. Nem maradhatott el a köszönet azoknak az áldozatkész gyülekezeti tagoknak, akik mintegy 100.000,- Ft-nyi társadalmi munkát végeztek: kitisztították és lefestették az ereszcsonnát, a toronyablakokat is kifestették le és szerelték vissza, kővégezték a templom körüli tereprendezést is. A templom körül kivágott fenyő fákat értékesítették, helyükre bokrokat ültettek. A vizes falak mellett körbe betonjárda készült, a bejárat előtt is lebetonoztak egy 2,5-3 m széles sávot. Kavicssal szórták be a beton és a liget közötti részt. A külső munkálatok az ablakok tisztításával és festésével értek véget.

A következő évben kezdődött a belső felújítás a nedves vakolat leverésével. Ezután tette fel a lambériát Vravuska Gyula asztalos mester munkatársaival. Majd a rossz állapotban lévő padok és a padlózat javítása, gombátlanítása volt soron. Ezeket a munkákat jórészt gyülekezeti tagok végezték el. A régi pápi padot megszüntették, új dobogót készítettek a szószéklépcső alá. Ruzsa Kálmán és felesége az oltárteremben végzett javításokat. Megújult a bejáratú ajtó. Fügöny került az előtér és a templomhajó közé. A hosszú futószőnyeg Rempert Lászlóné adománya. Kisebbségi javítások történtek még a parókia környékén is. Így várta a gyülekezet a Lutheránus Világszövetség Nagygyűlésére érkező vendégeket, különösképpen az Alsóságra látogató malaysiai lelkészt.

1985-ben szavazta meg a gyülekezet a templom belső átfestését. Ezzel egy időben megtörtént az elektromos vezetékek teljes cseréje is. Új villanykályhákat vásároltak a régi, korszerűtlen fűtés kiváltására. Az oltárteríték felújítására is alkalom nyílt. Emellett még maradt pénz a parókia egyik szobájának átfestésére is. A hívek összefogásával sikerült a templom előtti parkot is elrendezni.

A leírtakból érezhető az a lendület, amely magával sodorta a lelkes egyháztagok seregét. Nemcsak a lelkész fáradhatatlan munkabírása tette lehetővé ennek a munkának az elvégzését, hanem a gyülekezet vezetői és tenni akaró tagjai között megvalósult együttműködés. Külön ki kell emelni Molnár Lajos gondnok lelkiismeretes és hűséges szolgálatát, amely nélkül talán elfogyott volna a remény, az erő. Józsa Ernő felügyelő és Oszkó Lászlóné egyházi neve is jogosan kerülhet a gyülekezet történetébe. Nem is beszélve azokról a "névtelenekről", akik keze munkáját dicséri a szép templom. Horváthné Pecnyik Ilona ezekkel a szavakkal zárja a templomrenoválásról szóló beszámolóját: "Nemcsak gazdag élményekkel telten távozzunk el erről az ünnepi istentiszteletről, de szomjas szívvel vágyódunk vissza is. Vezesse vissza lépteinket Istenünk házába! Amen" A hálaadó istentiszteleten Szabik Imre püspökhelyettes szolgált.

Hétköznapi gondok és örömök

1991-ben a gyülekezet lelkészi állása ismét megüresedett. Ekkor egy éven keresztül a környékbeli lelkészek helyettesítették Alsóságon. A szolgálatokat többnyire Rostáné Piri Magda látta el nagy örömmel és önzetlen szeretettel. Az istentiszteleteket az addig megszokott rend szerint tartotta meg, hetente ügyeletet tartott a lelkészi hivatalban. Jelenlétére, munkájára szívesen emlékeznek a gyülekezet tagjai. Céljuk mégis az volt, hogy a lelkészi állást minél előbb betöltsék. Végül Vet István püspöki titkár jelentkezett bemutatkozó prédikációra. A gyülekezet vezetőjének segítségével történt beszélgetések után a közigazgatás az elválasztása mellett döntött. A nyári folyamán elvégezték a szobák meszelését, festését, ajtókat, ablakok mázolását. A költözésnél sokan segítettek a presbiterek közül. Kiss Károly gondnok több napon át dolgozott a parókiaiban: vizet, villanyt szerelt, falat fűrt, szekrényeket tologatott.

A lelkész 1992. augusztus 1-vel kezdte meg munkáját a gyülekezetben. Augusztus 23-án iktatta be hivatalába Zügn Tamás esperes. Szabik Imre püspök ígértetésében a pásztori szolgálat fontosságára tette a hangsúlyt. Az időszaki figyelmeztetésre válaszul a Magvet példázatáról hangzott el Vet István

hitvallása a lelkeszi hivatás felelősségér. Egy gyülekezetben, melynek létszáma fokozatosan csökken, elsősorban a személyes kapcsolatok kiépítése, a Krisztusba vetett hit átadása az elsődleges feladat. (1987-ben becslések szerint kb. 700 egyházfenntartó volt. Az 1996. évi kimutatások szerint járulékot Alsóságon kb. 500 f. fizet. A hittanosok száma megközelíti a 100 f. t. Az ennél fiatalabbak száma a kereszteleési anyakönyv szerint kb. 70 f. A filiákban még 100 f. vel számolhatunk. A lakosság erőteljes vándorlása miatt valószínűleg sokakról nem tudunk, illetve tudunk olyanokról, akik nem osztoznak a gyülekezet anyagi terheiben. Ha őket is beszámítjuk az összlélekszámba, még akkor is csak jóindulattal beszélhetünk 1000 f. ról. A temetések és kereszteleések aránya sajnos állandó fogyásról tanúskodik. A konfirmandusok viszonylag magas létszáma azonban bizakodásra adhat okot, hogy belőlük majd az alsósági evangélikus gyülekezet új generációja nevelődik ki.)

Ilyen hétköznapi gondok között kellett megkeresni hétköznapi örömeinket is. Az új lelkeszi hivatalos szolgálata a gyülekezet területén a kemeneskápolnai II. világháborús emlékmű felavatása volt. Még számos ehhez hasonló eseményen vett részt az elmúlt években. Újabb lehetőségek nyíltak a hittanoktatás terén. Igyekezett kihasználni a törvény-adta lehetőségeket az iskolaigazgatókkal egyetértésben. A megalakult Alsósági Részönkormányzat tanácskozási joggal meghívta üléseire, így alkalma nyílt megismerni a közösség problémáit. Római katolikus kollégájával, Dr. Koltai Jenő esperes-plébánossal közösen avatta fel az új ravatalozó épületét. A vele való együttműködés az ökumené szép példája.

1993-ban tárgyalások kezdődtek Kiss István szombathelyi orgonaépítéssel, akivel már Horváthné Peczníky Ilona többször is beszélt a templom Angster-orgonájának javításáról. Annak idején egyjtést is rendezett a gyülekezet erre a célra. A rendelkezésre álló összeg bankban várta felhasználását. A megbeszélések azonban nagyon lassan haladtak. A tényleges megbízásra csak a következő évben került sor.

Idközben a lelkeszi benyújtotta új szolgálati gépkocsi igénylését, mivel a 11 éves Trabant már nem jelentett biztos segítséget a szórványok ellátásában. (A környező lelkeszek kisegítése érdekében Vet István átvette az egyházashelyi filia, valamint három Veszprém megyei falu: Zalameggyes, Rigács és Kamond gondozását.) A bajor egyház ajándékként - a Magyarországi Evangélikus Egyház tulajdonát képező - Opel Corsa személygépkocsit kapott gyülekezeti használatra. A régi Trabantot sikerült értékesíteni. A vételárat a pénztáros bevételezte.

Május 28-án hatalmas jégveszély verte el a termést, és nagy kárt tett épületeinkben is. Az állami Biztosító által fizetett kártérítésből sikerült helyreállítani a templomtetőt és a parókia-ablakok hibáit. Marton József tetőfedés és Nyéki Lajos üveges végezte el a munkát gyülekezetünk tagjainak segítségével.

1993. nyarától az év végéig az alsósági lelkesznek alkalma nyílt viszonzni Rostáné Piri Magda bobai lelkesz korábbi szolgálatait, akit születési szabadsága idején kellett helyettesíteni. Idközben megüresedett a celldömölki lelkeszi állás. Szebik Imre püspök helyettes lelkeszi teendő ellátásával bízta meg Vet Istvánt az új lelkesz megválasztásáig. Ez alatt a néhány hónap alatt a környék legtöbb falujának szolgálatait Alsóságról látták el.

1994. májusában két héten át tartott az orgona tisztítása, javítása, hangolása és intonálása. A pünkösdkor megszólaló orgona megújult hangja sokakban azt a pillanatot idézte, amikor elszörcsendültek meg a sípok 1937-ben. November 20-án Finta Gergely orgonaművész mutatta be az orgona sokszínű lehetőségeit. Azóta orgonahangversenyt adott Gáncs Aladár és Trajtler Gábor lelkesz-orgonaművész is.

A nyár folyamán szükségessé vált a parókia bejáratánál betonjárda készítése. Gyülekezetünk

szolgáltatás tagjai jókedvvel, egyetértésben végezték el a munkát.

Alig fizette ki a gyülekezet a betonozás költségeit, újabb tárgyalások kezdtek Glavanovics Ferenc szombathelyi elektrotechnikus vállalkozóval, aki elkészítette az új, korszerű, elektromágneses m ködtetés harangozó tervét. Az új szerkezet december közepére készült el.

A következő évre is maradt munka. 1995. nyarán egy megüresedő helyiséget újítottunk fel saját erővel. (Ez a szoba volt annak idején Szakály Dezső iskolaigazgató irodája.) A gyülekezet presbitereiből összesereglett szakemberek és segítők közreműködésével augusztus végére elkészült az új iroda, s ezzel együtt kimeszeltettünk még néhány helyiséget. Gyülekezeti tagok adományából újra ezüstözte a már igencsak megkopott keresztelőkancsót Varga Péter budapesti ötvös mester, az Iparművészeti Múzeum restaurátora. Az idők során kicsorbult, megkarcolódott ezüst ostyatarató paténát és javította meg.

Ugyanezen évben készült el Kemeneskápolnán a helyi önkormányzat kezdeményezésére az az ökumenikus kápolna, amely azóta helyet ad istentiszteleteinknek. (Eddig - 17 éven keresztül - Végh Károlyné gondnok lakásán tartottuk meg alkalmainkat.) Dr. Koltai Jenő esperes-plébános, Marton István vásárosmiskei plébános, Zügn Tamás evangélikus esperes, Vet István lelkész valamint Szentpály-Juhász Imre református lelképásztor szolgálatával adtuk át a kápolnát Isten szolgálatára. Az evangélikus istentiszteleteken kívül a kápolna helyet ad ökumenikus karácsonyi és imaheti alkalmaknak is.

Dr. Fabiny Tibor professzor, aki 1994-ben reformáció ünnepén előadást tartott a gyülekezetben, megtekintette a templom oltárképét, és javaslatot tett arra, hogy vizsgáltsuk meg a Nemzeti Galéria restaurátorával, Ganczaugh Miklóssal, hátha sikerül világosabbá tenni. 1995. nyarán meg is nézte a képet, és bátorított minket a munka elvégzésére. Közgyeházi segínyt kértünk erre a célra, amely megérkezéssel megbíztuk Ganczaugh Miklóst a restaurálással. A munka végzetével jelentette be a restaurátor, hogy az oltárkép eredeti színei is sötétek, ezért messziről nem látható lényeges változás, de aki a kép részleteit vizsgálja, felfedezheti az élésebb kontúrokat, az élénkebb színeket.

Kitekintés a jövő felé

Egy gyülekezet életében sosem lehet lezárni a munkák sorozatát. A hívő közösség éleveségét jelzi, ha mindig vannak tervek, megoldásra váró feladatok. Így van ez az Alsósági Evangélikus Egyházközség életében is. Az egyházi ingatlanok visszaigénylése során számolunk azzal, hogy a volt evangélikus iskola tulajdonjogának elnyerése egyúttal súlyos kiadásokat fog jelenteni a gyülekezetnek. Sürgős feladat a parókia és gyülekezeti ház épületegyüttesének rendbehozatala. Ennek első lépéseként megtörtént a gáz bevezetése az új iroda és a gyülekezeti terem helyiségeibe. A köcski volt evangélikus iskola épülete helyett pénzbeni kártalanítást kértünk. A jövőben megérkező összeg felhasználásáról már vannak terveink. Izsákfán ideiglenes megoldásként a falu ifjúsági klubjában tartjuk meg istentiszteleteinket. Bízunk benne, hogy hamarosan a meglévő harangláb körüli üres telken szerény imaházat építhetünk.

Mindezeknek a terveknek azonban csak akkor van valóságos alapja, ha a gyülekezet életét a Szentlélek pezsdíti, ha a hívők serege az ige iránti szomjúsággal keresi a lehetőséget az Istennel való találkozásra. A múlt eredményei, a jelenkor tényei tanúsítják, az ÚR biztos kézzel vezette eleinket a keskeny úton. Mi pedig Pál apostol bizakodó szavaival valljuk: "Meg vagyok győződve arról, hogy aki elkezdte bennetek a jó munkát, elvégzi a Krisztus Jézus napjára." (Fil 1,6)

Ezt a történeti áttekintést Vet István lelkész készítette az alábbi forrásmunkák alapján:

Harangszó XXIII. évfolyam 38. szám (1932. szeptember 18.): Balázs Béla ismertette cikke Alsóságról

Balázs Béla: Az alsósági evangélikus egyházközség 50 éves története (1950.)

Balázs Béla: Száz éves templomunk (1962.)

Horváthné Peczníék Ilona:

I. Az alsósági evangélikus anyagyülekezet története az alakulás évétől napjainkig

II. Az 1983-85-ös templomrenoválás története

Józsa Ernő történeti összeállítása a gyülekezet dokumentumaiból

Vető István személyes visszaemlékezései és összegyűjtött információi